

Початкова школа і сучасність

№4 грудень
2014

Звуки і букви

Контрольна робота
з української мови, 2 клас

**ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 86516**

Тіло людини. Краса і культура рухів.

Режим праці і відпочинку

Урок навколишнього світу, 2 клас

Належність елемента множині.

Діаграма Венна

Урок математики, 3 клас

Мова моя солов'їна

Сценарій виховного заходу

А дружити треба вміти!

Урок-драматизація

**Цікаві задачі і завдання
з математики для учнів
початкових класів**

ВИДАВНИЦТВО
«БІЛИЙ ТИГР»

Діагностування потреб учителя початкової школи у педагогічному спілкуванні

Наталія КИПИЧЕНКО, викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін, аспірантка Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Особистісно орієнтоване спілкування – основа емоційного благополуччя учня, воно не може бути зорієнтоване на абстрактного молодшого школяра...

О. Савченко

Проблема гуманізації навчально-виховного процесу, здійснення особистісно орієнтованого підходу до учнів, створення доброзичливих стосунків між педагогом і вихованцями є, безперечно, однією з найважливіших у сучасній освіті. Ми впевнені в тому, що її вирішення неможливе без оптимізації педагогічного спілкування,

його орієнтації на особистість дитини, адже передача досвіду, формування ключових компетентностей відбувається шляхом безпосереднього (в деяких випадках – опосередкованого) спілкування.

Загальновідомо, що у радянській системі освіти спілкування педагога з учнями будувалося за схемою «суб'єкт-об'єкт», а завдання вчителя полягало в передачі школярам певної суми знань, умінь і навичок. Водночас аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних праць учених засвідчив, що науковці акцентують увагу на необхідності особистісно орієнтованого підходу до учнів, розуміння їхнього внутріш-

нього стану, потреб та індивідуальних особливостей, тобто спілкування, на їх думку, має здійснюватись в межах схеми «суб'єкт-суб'єкт». Актуальною є думка О. Савченко, яка справедливо зазначає, що «гуманні стосунки на будь-якому уроці й поза ним мають утверджувати людську гідність кожного учня, здібного й нездібного, гарного й не зовсім, відвертати страх перед покаранням, залежність від настрю вчителя» [5, 55].

За таких умов учитель і учні не стають активними суб'єктами педагогічного спілкування, вони взаємовпливають на комунікативну поведінку один одного, а їхні дії є взаємозумовленими. Можна стверджувати, що основною метою педагогічного спілкування є «забезпечення права вчителя і учнів на особисту думку, особисте сприйняття світу, право говорити і слухати, чути і бути почутим» [1, 13], а найскладнішим завданням – здійснення ефективної взаємодії з учнями в умовах навчально-виховного процесу.

Безумовно, реалізація означеного завдання залежить, передусім, від потреби вчителя у комунікації та спільній діяльності, адже, якщо вона обмежується професійним самовираженням, самопрезентацією, то таке спілкування може бути егоцентричним, монологічним, тобто «суб'єкт-об'єктним»; за афіліативної потреби педагог намагається зробити взаємодію ефективною як для себе, так і для школярів, а також отримати емоційне задоволення від неї. С. Мартиненко слушно зазначає, що «одні вчителі будують стосунки успішно, інші – лише епізодично, а деякі – переживають переважно невдачі, до яких вони навіть звикають і не прагнуть щось змінити» [4, 54].

Чому так відбувається? Відповідь на це запитання знаходимо у дослідженні російської вченої Л. Габдуліної, яка доводить, що вчителі з суб'єкт-суб'єктною комунікативною спрямованістю зорієнтовані на рівноправність і взаємоповагу, вони намагаються зрозуміти кожного учня, вважають, що кожен школяр є індивідуальною неповторною особистістю, а з суб'єкт-об'єктною орієнтацією – прагнуть домінувати, використовувати вихованців, маніпулювати ними, зводять спілкування до ділової взаємодії [2].

З урахуванням зазначеного подаємо діагностичну методику (за Є. Клімовим), яка дасть змогу вчителям початкової школи визначити наскільки комфортно вони почувають себе під час спілкування з колегами, учнями, їхніми батьками [3].

Інструкція.

Ознайомтесь із наведеними твердженнями. Радимо не витратити занадто багато часу на обдумування відповідей, намагайтесь уявити найхарактернішу ситуацію, яка відповідала б сутності питання, і, виходячи з цього, вибирайте відповідь.

Якщо Ви повністю погоджуєтесь з тим або іншим твердженням, поставте напроти нього бал «5».

Якщо згодні більшою мірою, ніж не згодні – «4».

Якщо згодні й не згодні рівною мірою – «3».

Якщо більшою мірою не згодні, ніж згодні – «2».

Якщо повністю не погоджуєтесь з наведеним твердженням, поставте «1» бал.

Твердження.

1. Ваші колеги вважають Вас людиною образливою, вразливою, сприйнятливою до критики.
2. Ви довго переймаєтесь почуттями (радість, страх, гнів), які переживали під час розмови з колегами, учнями, їхніми батьками.
3. У Вас часто бувають підйоми і спади в настрої?
4. Ви важко переживаєте критику на свою адресу?
5. Ви стомлюєтесь, коли учні Вашого класу пустують, бігають, голосно розмовляють.
6. Ви відчуваєте труднощі у спілкуванні, соромитесь, коли доводиться знайомитися з новими людьми?
7. Вам легше й приємніше дізнаватися про щось з книжок, Internet-ресурсів ніж запитувати про це в колег.
8. Ви часто відчуваєте потребу відпочити наодинці, побути в тиші.
9. Ви довго підбираєте потрібні слова, коли розмовляєте з учнями.
10. Ви надаєте перевагу вузькому колу постійних знайомих, а не широкому колу нових знайомих.

Інтерпретація результатів.

Підрахуйте бали, які Ви набрали. Якщо сума дорівнює **від 40 до 50 балів** – Ви не відчуваєте потреби у спілкуванні з учнями, а також з оточуючими людьми; намагаєтесь обмежити кількість міжособистісних стосунків. Ви замкнутий, небалакучий, віддаєте перевагу самотності, у Вас мало друзів серед колег. Необхідність спілкування з колегами, учнями, їхніми батьками якщо і не доводить Вас до паніки, то надовго виводить із рівноваги.

Якщо сума дорівнює **від 30 до 40 балів** – Ви відчуваєте дискомфорт у педагогічному спілкуванні, Вам доводиться весь час переборювати себе. Ви знаходитеся осторонь від учнівського життя. Очевидним є те, що Ви зайнятий лише собою і власними думками, тому учні Вас не цікавлять, Ви не замислюєтесь над тим, як розмовляючи з ними, досягти взаєморозуміння.

Якщо сума дорівнює **від 20 до 30 балів** – Ви не відчуваєте значного дискомфорту під час спілкування з учнями, але Ваші стосунки з ними характеризує формалізм, стереотипно-рольова взаємодія, відсутність довіри до вихованців. Найчастіше як засіб впливу Ви застосовуєте покарання й осуд, що, безперечно, пригнічує ініціативу дітей. Уроки проводите в монологічній формі, намагаєтесь уникати діалогів з учнями, проводячи лише фронтальне опитування. Водночас Ви байдужі до всього, що не стосується уроку. Зазначене формує в дітей недовіру, відчуженість, настороженість у ставленні до вчителя, породжує численні конфліктні ситуації. На Вас важко покладатися у справі, що потребує групових зусиль.

Якщо сума дорівнює **від 10 до 20 балів** – Ви без зайвих зусиль установлюєте довірливі стосунки з учнями, щиро цікавитесь їхніми справами, намагаєтесь урахувати індивідуальні особливості, інтереси та здібності. Ви прагнете висловлювати власну думку і заохочуєте до цього дітей. Водночас Ви передаєте учням свої емоції, які переживаєте. Навчально-виховний процес набуває ознак співпраці, спільного подолання труднощів, які виникають. Усі попередньо наведені характеристики свідчать, що Ви маєте стійку потребу в педагогічному спілкуванні, намагаєтесь створювати для кожного учня сприятливі умови для повноцінного навчання, виховання і розвитку.

Безперечно, не всі люди мають однакову потребу в спілкуванні, якщо для деяких професій це не важливий чинник, то для педагога є цілком неприйнятними надання переваги самотності, намагання уникнути комунікативної взаємодії з учнями, колегами. Вчені, які займалися вивченням окресленої проблеми (І. Аносов, І. Зимняя, І. Зязюн, А. Кан-Калик, О. Савченко, В. Сухомлинський) зазначають, що вміння вислухати учня, зрозуміти його внутрішній стан, надати йому допомогу є показниками професіоналізму та педагогічної майстерності.

З метою визначення індивідуальної потреби вчителя початкової школи у педагогічному спілкуванні пропонуємо діагностичну методику (за В. Семиченко) [6].

Інструкція.

Якщо Ви згодні з твердженням, напроти відповідного номера поставте знак «+» («так»), якщо ні – знак «-» («ні»). Відповідь на питання довго не обдумуйте, правильних і неправильних відповідей не існує.

Твердження.

1. Я із задоволенням беру участь у різноманітних загальношкільних виховних заходах.
2. Я не можу подолати свої бажання, навіть якщо вони суперечать бажанням моїх учнів.
3. Мені подобається демонструвати учням свою прихильність.
4. Я більше зосереджений(а) на завоюванні впливу, ніж дружби.
5. Я відчуваю, що відносно учнів маю більше прав, ніж обов'язків.
6. Коли я дізнаюся про успіхи своїх колег, у мене чомусь погіршується настрій.
7. Щоб бути задоволеним(ою) собою, я маю допомагати учням.
8. Мої турботи зникають, коли я спілкуюся з колегами, учнями.
9. Мої колеги та учні мені досить-таки набридли.
10. Коли я готуюся до проведення уроку чи виховного заходу, присутність учнів мене дратує.
11. Загнаний у кут, я говорю лише ту частку правди, яка, на мою думку, не зашкодить моїм колегам і учням.

12. У складних педагогічних ситуаціях я думаю не стільки про себе, скільки про своїх учнів.

13. Неприємності учнів викликають у мене такі переживання, що я можу захворіти.

14. Мені приємно допомагати учням, навіть коли це спричиняє труднощі.

15. Вважаю, що кожен учень має право на власну думку, яка може не співпадати з моєю.

16. Мені більше подобається читати пригодницькі оповідання, ніж розповіді про кохання.

17. Сцени насильства у фільмах у мене викликають відразу.

18. На самоті я більше відчуваю тривогу й напруженість, ніж коли перебуваю серед колег, учнів.

19. Я вважаю, що головною радістю в житті є спілкування.

20. Мені шкода безпритульних тварин.

21. Як на мене, то краще мати менше, але близьких друзів.

22. Я люблю бути серед своїх колег і учнів.

23. Я довго хвилююся після суперечок із колегами та учнями.

24. У мене, мабуть, більше близьких друзів, аніж у багатьох інших.

25. Я більше прагну досягнень, ніж дружби.

26. Я більше довіряю власній інтуїції й уяві у ставленні до людей, ніж тому, що думають про них інші люди.

27. Для мене важливішим є матеріальне забезпечення й добробут, ніж радість спілкування з колегами та учнями.

28. Я співчуваю людям, які не мають близьких друзів.

29. Колеги та учні часто бувають невдячними.

30. Я люблю читати оповідання про дружбу.

31. Заради учня я можу пожертвувати своїми інтересами.

32. У дитинстві я належав(ла) до компанії, де всі завжди трималися разом.

33. Якби я був(ла) журналістом(кою), то із задоволенням писав(ла) би (б) про дружбу.

Інтерпретація результатів.

Підрахуйте кількість відповідей «-» на запитання 3, 4, 5, 6, 9, 10, 15, 16, 25, 27, 29 і відповідей «+» на всі інші запитання.

Якщо загальна сума менше 23 балів – потреба спілкуватись у Вас дуже низька; 23–26 – низька; 27–28 – середня; 29–30 – висока, 31 і більше – дуже висока.

Таким чином, висловлюємо переконання, що встановлення вчителем початкової школи рівнів комфортності під час педагогічного спілкування та індивідуальних потреб, які спонукають до взаємодії з учнями, допоможе ефективно розробити подальші напрямки особистісно-професійного самовдосконалення.

ПЕДАГОГІЧНІ ПОРАДИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аносов І. П. Психологічні основи педагогічного спілкування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. П. Аносов, С. В. Яремчук, В. В. Молодиченко. – К. : Ін-т суч. підруч., 2007. – 272 с.

2. Габдуліна Л. И. Стиль педагогического общения и его ценностно-смысловые и когнитивные детерминанты дис. ... на соискание научной степени канд. псих. наук: специальность 19.00.05 / Л. И. Габдуліна. – Ростов-на-Дону, 1999. – 237 с.

3. Климов Е. А. Основы психологии : учебник / Е. А. Климов. – М. : 2003. – 462 с.

4. Мартиненко С. М. Діагностування стилів педагогічного спілкування вчителів початкової школи / С. М. Мартиненко, Кипиченко Н. С. – Початкова школа : наук-метод. журн. – 2013. – № 5. – С. 54–56.

5. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: науково-метод. посіб. / О. Я. Савченко. – К. : СПД «Цудзинівич Т. І.» – 2007 – 204 с.

6. Семиченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Веселка, 1998. – 212 с.

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»**

Директор

Роман ЯРОШЕНКО,
кандидат філологічних наук, доцент

Над номером працювали:

Відповідальний редактор – Катерина ЯРОПОВЕЦЬКА

Літературний редактор – Наталія ВЛАСЕНКО

Художній редактор – Тетяна ЗАПОРОЖЕЦЬ

Коректор – Анастасія ІВАНОВА

**Матеріали для публікації
просимо надсилати на електронну пошту:
po-press@ukr.net**

За опубліковані матеріали (фактичність і точність цитування, оригінальність твору та ін.) несе відповідальність **ЛИШЕ** автор. Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати прийняті до друку матеріали.

У випадку використання матеріалів посилання на журнал є **ОБОВ'ЯЗКОВИМ**.

© Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі та будь-якими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

© «Початкова школа і сучасність», 2014

© «Видавництво «Білий Тигр», 2014

Державний комітет зв'язку та інформації України ф. СП-1											
ДОСТАВНА КАРТКА – ДОРУЧЕННЯ											
ПВ	місце	літер.	На	газету журнал	86516						
«Початкова школа і сучасність»											
найменування видання											
Вартість	передплата					кількість комплектів					
	переадресування										
на 201_ рік по місяцях											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
поштовий											
індекс _____											
місто _____											
село _____											
область _____											
район _____											
вулиця _____											
код вулиці											
буд.	корп.	кв.									
прізвище, ініціали _____											

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 20888-10688Р від 22.08.2014 р.

Підписано до друку 03.12.2014 р.
Формат 60 x 84 1/8.
Папір офсетний. Друк різнограф.
Умов. друк. арк. 5.58. Обл.-вид. арк. 6.6.
Тираж 200 прим.

Юридична адреса редакції журналу:
02094, м. Київ,
вул. Червоногвардійська, 12, офіс 177.
Фактична адреса редакції журналу:
04209, м. Київ,
вул. Героїв Дніпра, 31-Б.
Тел.: (044) 451-61-42.
E-mail: po-press@ukr.net

Видруковано у СПД «Сидоренко О. Я.»
01103, Україна, м. Київ,
вул. Вишняківська 7-Б, оф. 448.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи серії В02 № 258 920
від 24.12.2001 р.

УВАГА! КОНКУРС!

У видавництві «Білий Тигр» двічі на рік проводиться конкурс **«УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2014»** і **«УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2015»** за версією журналу «Українське слово і сучасність» у наступних номінаціях:

- «За кращу розробку уроку»
- «За кращу розробку нестандартного уроку»
- «За кращу розробку сценарію виховного заходу»
- «За кращу розробку системи тестових завдань»
- «За кращу розробку системи завдань для контрольної перевірки знань»
- «За краще написання наукової статті»

Переможцям конкурсу буде вручено ДИПЛОМ-ВІДЗНАКА, а також буде опубліковано в журналі фото переможця з дипломом на всю Україну!

Зразок

ДИПЛОМ-ВІДЗНАКА

«УЧИТЕЛЬ РОКУ – 2014»

за версією журналу «Початкова школа і сучасність»
у номінації: «За кращу розробку уроку»

нагороджується Пилипенко Ольга Павлівна

